UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Eusebiu Tu Pamphilu Ekklēsiastikē Istoria

Eusebius <Caesariensis>

Mogvntiae, 1672

Cap. III.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14478

Visual Library

vit, ſanctorum ac piorum hominum cœtus in ſacras ædes & baſilicas invitat; ſummam adhibens curam ac diligentiam, ut tota claſſis quam regendam accepit, cum ipſis vectoribus conſervetur. Solúſque ex omnibus qui Romano Imperio unquam præfuerunt, tertio jam decennalium circuitu à ſummo omniũ Imperatore Deo honoratus, hanc feſtivitatem non terrenis quibuſdam ſpiritibus, ut veteres illi; nec ſpectris dæmonum imperitam multitudinem ſeducentium; nec fraudibus & commentis hominum impiorum celebrat: Sed ipſi à quo honoratus eſt Deo, gratias perſolvit; conſcius ſcilicet bonorum quæ ab eo accepit. Non veterum ritu, palatium cruore ac tabo inquinans; nec fumo & igne & holocauſtis terrenos dæmones placans: verùm ſummo omniũ Regi gratam & acceptam victimam, ſuum videlicet regium animum, ac mentem Deo digniſſimam conſecrans. Sola enim hæc victima Deo jucunda eſt: quam Imperator noſter abſq; igne & ſanguine, puris animi cogitationibus litare condidicit: dum partim veris opinionibus ac ſententiis in animo reconditis pietatem confirmat; partim magnificis orationibus laudes Dei prædicat, & regiis actibus Dei clementiam æmulatur; totus ei addictus; magnique inſtar doni ſemetipſum ei dedicans, velut primitias orbis cujus ipſe adminiſtrationem accepit. Hanc igitur maximam hoſtiam ante omnes ritè immolat Imperator. Immolat verò utpote bonus paſtor, non

Agnorum cædens primogenitorum hecatombas:

Sed rationalis gregis qui ab ipſo paſcitur animos, ad cognitionem Dei cultumq; perducens.

CAP. III. At Deus hujuſmodi delectatus hoſtia, donúmque ſibi oblatum libenter accipiens, venerandi hujus & eximii ſacrificii Antiſtitem collaudat, multóſque annorum circuitus ejus Imperio adjicit; pro modo religionis qua ab Imperatore colitur, ſua in illum beneficia viciſſim adaugens. Omneſque ei feſtivitates celebrare conceſſit cum ſumma ſingularis Imperii felicitate; ſingulis decennalium circulis unum ex ejus liberis ad Imperialis throni conſortium promovens. Primò enim natu maximum qui paterno appellatur nomine, primo Imperii decennio conſortem Regni renuntiavit: Eum dein-

A εὐσεβῶν ἀνδρῶν, εἴσω βασιλικῶν οἴκων εἰσκαλεῖται. αὔτανδρον τὸν σύμπαντα στόλον τῶν ὑπ' αὐτῷ κυβερνωμένων, διασώσασθαι προθυμούμενος· πανήγυρίν τε ταύτην μόνος ἐξ αἰῶνος τῶν πώποτε Ῥωμαίων καθηγεμονευσάντων βασιλείας, τριτταῖς ἤδη περιόδοις δεκάδων πρὸς τοῦ παμβασιλέως Θεοῦ τιμηθεὶς, οὐ γενίοις κατὰ τοὺς παλαιοὺς συντελεῖ πνεύμασιν, οὐδὲ λαοπλάνων φάσμασι δαιμόνων, οὐδ' ἀπάταις καὶ λήροις ἀθέων ἀνδρῶν. αὐτῷ δὲ χαριστήρια τῷ τετιμηκότι, συνειδὼς τῶν εἰς αὐτὸν κεχορηγημένων ἀγαθῶν, B ἀποδίδωσιν· οὐ κατὰ τοὺς παλαιοὺς, αἵμασι καὶ λύθροις τοὺς βασιλικοὺς οἴκους μιαίνων· οὐδὲ καπνῷ καὶ πυρὶ, ζώων τε ὁλοκαύτων θυσίαις, χθονίους δαίμονας ἀπομειλισσόμενος· τὴν δ' αὐτῷ τῷ βασιλεῖ τῶν ὅλων προσφιλῆ καὶ κεχαρισμένην θυσίαν, αὐτὴν δηλαδὴ τὴν αὐτοῦ βασιλικὴν ψυχὴν καὶ τὸν νοῦν τὸν θεοπρεπέστατον, ἀφιερῶν αὐτῷ. θυσία γὰρ αὕτη προσηνὴς αὐτῷ μόνη· ἣν ὁ βασιλεὺς ὁ ἡμεδαπὸς, καλλιερεῖν ἀπύρῳ καὶ ἀναίμακτῳ τοῖς κατὰ διάνοιαν κεκαθαρμένοις λογισμοῖς δεδίδακται. ψυχῆς μὲν ἀδιαψεύστοις C δόγμασι, τὰ τῆς εὐσεβείας κρατύνων, λόγῳ δὲ μεγαλοπρεπεῖ γεραίρων τὴν θεολογίαν, πράξεσί τε βασιλικαῖς τὴν τοῦ κρείττονος ζηλῶν φιλανθρωπίαν. ὅλος τε ἀνακείμενος αὐτῷ, καὶ μέγα δῶρον ἀνατιθεὶς αὐτὸς ἑαυτὸν, ἐπιτρεψαμένου κόσμου τὸ ἀκροθίνιον. τοῦτο δὴ μέγιστον ἱερεῖον πρὸ τῶν ἁπάντων καλλιερεῖ βασιλεύς. θύει δ' ἅτε ποιμὴν ἀγαθὸς, οὐ δήμων πρωτογόνων ῥέζων κλειτὰς ἑκατόμβας, τῶν δ' ὑπ' αὐτῷ ποιμαινομένων λογικῶν θρεμμάτων τὰς ψυχὰς, τῇ αὐτοῦ γνώσει καὶ εὐσεβείᾳ προσάγων. Ὁ δὲ τῷ τοιῷδε χαίρων ἱερείῳ, D τὸ δῶρον ἀσμένως ἀσπαζόμενος· τῆς σεμνῆς καὶ καλλιπρεποῦς θυσίας τὸν ἱεροφάντην ἀγάμενος, προσθήκας αὐτῷ μακρῶν περιόδων τῆς βασιλείας προστίθησιν. ἀμειβόμενος ταῖς εἰς αὐτὸν ὁσίαις αὔξων τὰς εὐεργεσίας· παρέχει τε παντοίας ἑορτὰς ἐκτελεῖν σὺν πολλῇ τῇ ῥᾳστώνῃ τῆς μοναρχίας. ἐφ' ἑκάστῃ περιόδῳ δεκαετοῦς πανηγύρεως, ἕνα τινὰ τῶν αὐτοῦ παίδων, ἐπὶ τὴν τοῦ βασιλικοῦ θρόνου κοινωνίαν προχειριζόμενος· πρῶτόν γε τοῦ πατρὸς τὸν ὁμώνυμον, κατὰ τὴν πρώτην τῆς βασιλικῆς περιόδου δεκάδα·

τὸ

τοῦ βασιλικοῦ κοινωνὸν ἀπέφηνε κλήσεως. δεύτερον δ' ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ δεκάδι, τὸν ἐφεξῆς τῷ χρόνῳ. τὸν τρίτον ὡσαύτως, ἐπὶ τῇ τρίτῃ τῆς μετὰ χεῖρας ἑορτῆς δεκάδι ἤδη δὲ καὶ τετάρτης ἀνακυκλουμένης περιόδου, ὥσαν τῶν χρόνων εἰς μῆκος ἐκτεινομένων, συναύξων τὴν βασιλείαν ἀφθόνῳ κοινωνίᾳ τοῦ γένους, Καισάρων τε ἀναδείξεσι, προφητῶν θείων ἀποπληροῖ θεσπίσματα, ἃ δὴ πάλαι καὶ πρόπαλαι ὧδε ἐβόα. καὶ διαλήψονται τὴν βασιλείαν ἅγιοι ὑψίστου. οὕτω δῆτα χρόνων ἅμα καὶ παίδων αὐξήσεις βασιλεῖ τῷ θεοφιλεστάτῳ θεὸς αὐτὸς ὁ παμβασιλεὺς δωρούμενος, ἀκμάζουσαν αὐτῷ καὶ νεαρὰν τὴν κατὰ τῶν ἐπὶ γῆς ἐθνῶν ἡγεμονίαν, ὥσπερ ἄρτι φύειν ἀρχομένην καθίστησιν. αὐτός τε αὐτῷ συντελεῖ τὴν πανήγυριν. νικητὴν αὐτὸν καθιστὰς ἐχθρῶν ἁπάντων καὶ πολεμίων. εὐσεβείας τε ἀληθοῦς ὑπόδειγμα τοῖς ἐπὶ γῆς ἅπασιν ἀποφαίνων. ὁ δ' ὡς φῶς ἡλίου μαρμαρυγαῖς ταῖς τῶν Καισάρων ἐπιλάμψεσι, τοὺς πορρωτάτω τοῖς τόποις ἀπῳκισμένους, ταῖς εἰς μακρὸν ἐξ αὐτοῦ παραπεμπομέναις ἀκτῖσι, καταυγάζει· ὧδε μὲν ἡμῖν τοῖς τὴν ἑῴαν λαχοῦσι, τὸν ἐπάξιον αὐτοῦ καρπόν. θατέρον δὲ τῶν παίδων, θατέρῳ γένει τῶν ἀνθρώπων. καὶ πάλιν ἄλλον ἀλλαχόθι, λαμπτῆρας οἷα καὶ φωστῆρας, τῶν ἐξ αὐτοῦ προερχομένων φώτων, διενείματο· εἶθ' ὑπὸ μίαν ζεύγλην βασιλικοῦ τεθρίππου τέτταρας ὑποζεύξας αὐτὸς ἑαυτῷ οἷά τινας πώλους τοὺς ἀνδρειοτάτους Καίσαρας, ἡνίαις τε αὐτοὺς ἐνθέου συμφωνίας τε καὶ ὁμονοίας ἁρμοσάμενος, ἄνωθεν ὑψηλῶς ἡνιοχῶν ἐλαύνει. ὁμοῦ τὴν σύμπασαν, ὅσην ὁ ἥλιος ἐφορᾷ, διιππεύων. αὐτός τε τοῖς πᾶσιν ἐπιπαρὼν, καὶ τὰ πάντα διασκοπούμενος· κἄπειτα τῆς οὐρανίου βασιλείας εἰκόνι κεκοσμημένος, ἄνω βλέπων, κατὰ τὴν ἀρχέτυπον ἰδέαν τοὺς κάτω διακυβερνῶν ἰθύνει. μονάρχου δυναστείας μιμήματι κραταιούμενος· τοῦτο γὰρ ἀνθρώπων φύσει τῶν ἐπὶ γῆς μόνος τῶν ἁπάντων δεδώρηται βασιλεύς· νόμος γὰρ οὗτος βασιλικῆς ἐξουσίας, ὁ τὴν κατὰ πάντων μίαν ἀρχὴν ὁριζόμενος· μοναρχία δὲ τῆς πάντων ὑπέρκειται συστάσεώς τε καὶ διοικήσεως· ἀναρχία γὰρ μᾶλλον καὶ στάσις, ἡ ἐξ ἰσοτιμίας ἀντιπαρεξαγομένη πολυαρχία· διὸ δὴ εἷς Θεὸς, ἀλλ' οὐ δύο, οὐδὲ τρεῖς, οὐδὲ ἔτι πλείονες· ἀκρι-

A de qui ſecundus erat ætate, ſecundo imperii decennio: tertium deinceps tertio ejus feſtivitatis quam nunc celebramus decennio. Cumque jam quartus volvi cœperit circulus; utpote temporum ſpatiis magis magiſque ſeſe extendentibus, copioſa generis ſocietate, & Cæſarum nuncupationibus imperium amplificans, divinorum Prophetarum implet oracula, quibus jampridem prædictũ erat: Et ſuſcipient regnum, ſancti Altiſſimi. Ad hunc modum, temporum ſimul ac liberorum incremẽta piiſſimo Imperatori largitus ſummus omnium Imperator Deus, vigentem ei ac florentem orbis terrarum dominationẽ præ-

B ſtat, perinde ac ſi nunc primùm naſci atque erumpere cœpiſſet. Ipſeque adeò hanc ei feſtivitatem curat atque adornat; quippe quem hoſtium & inimicorum omnium victorẽ conſtituit, ac veræ pietatis exemplum humano generi propoſuit. At noſter Imperator, tanquam Solis jubar homines locorum ſpatiis longiſſimè remotos, Cæſarum ſuorum præſentia, quaſi quibuſdam radiis ex ſe procul emiſſis illuſtrat. Ac nobis quidem qui Orientem incolimus, ſobolem plane ſe dignam attribuit: alterum verò ex filiis, alteri hominum parti: alium rurſus alibi, tanquam faces quaſdam, & luminaria ex ſua luce diffuſa partitus eſt. Fortiſſimos deinde quatuor

C Cæſares, quaſi quoſdam equuleos uno Imperialis quadrigæ copulans jugo, & cæleſtis conſenſus atque concordiæ habenis eos devinciens, ipſe ſublimis velut auriga, incitat atq; impellit; univerſum terrarum orbẽ qui Solis illuſtratur radiis, percurrens; ubique præſens & omnia inſpectans. Deniq; cæleſtis imperii imaginẽ ferens, oculis in cælum defixis, ad primitivi illius exemplaris ſimilitudinem res mortalium regit: monarchiæ Dei adumbrata quadã effigie roboratus. Hoc enim ſummus univerſorum Rex, ſoli omnium quæ in terra

D ſunt animantium, humano generi indulſit. Quippe hic regiæ poteſtatis lex eſt, quæ omnes unius imperio ſubjacere decernit. Porro imperium ſingulare, ſupra omnes ſtatus & adminiſtrationes eminet. Etenim multorum æquali inter ſe poteſtate præditorum dominatio quæ huic oppoſita eſt, turba potius ac tumultus dici debet. Proinde unus Deus, non duo treſve aut etiam plures. Nam Deorum multitudo

Deum penitus tollit. Unus Rex, ejuſque ſermo & regia lex una; quæ non verbis ac ſyllabis enuntiatur; nec in chartis aut tabulis perſcripta, temporis longinquitate corrumpitur: ſed vivus ac per ſe ſubſiſtens Dei ſermo; qui omnibus qui ſub ipſo & poſt ipſum ſunt, patris regnum diſponit atque ordinat. Hunc cæleſtes ambiunt exercitus, & infinita angelorum millia Deo miniſtrantium; turmæ item innumerabiles militiæ ſupra mundum poſitæ, & inviſibilium ſpirituum; qui intra cæli ſepta reſidentes, totius mundi ordinem ac diſpoſitionem curant. Quorum omnium Dux ac Princeps eſt, regius Dei ſermo, velut quidam ſummi Imperatoris Præfectus. Hunc Magiſtrum militiæ; magnum Pontificem; Prophetam Patris; magni conſilii nuntium; paternæ lucis ſplendorem; unigenitum filium, aliiſq; hujuſmodi innumeris vocabulis ſacra Theologorum appellant oracula. Quem quidem vivum ſermonem, legem ac ſapientiam, omniſq; boni complementũ Pater cùm conſtituiſſet; cunctis qui imperio ſuo ſubjacent, ſummũ hoc bonum muneris loco donavit. Ille verò cuncta permanans & ubiq; incedẽs, & patris beneficia copioſè in univerſos extendens, uſq; ad ipſa quæ in terris degunt ratione prædita animalia, ſimilitudinẽ regii principatus produxit; hominis animum ad imaginẽ ipſius formatũ divinis exornans facultatibus. Idcirco hominis animus alias quoq; virtutes divina quadam derivatione participat. Solus enim ſapiens eſt is, qui ſolus etiam eſt Deus. Idem ſolus natura bonus: ſolus fortis & potens. Idem juſtitiæ procreator: pater rationis atq; ſapientiæ; fons lucis ac vitæ; veritatis ac virtutis diſpenſator: ipſius denique imperii & principatus omnis ac poteſtatis auctor.

Cap. IV. Verùm unde hominibus datum eſt hæc noſſe? quis hæc mortalium auribus annuntiavit? Unde carnali linguæ id conceſſum eſt, ut res à carne & corporis mole ſemotas loqueretur. Quis inviſibilem regem propiùs intuitus, has in illo dotes ac virtutes vidit? Etenim elementa quidẽ affinitate cum corporibus conjuncta, & res ex iiſdem elementis compoſitæ, corporis ſenſibus percipiuntur. Verùm nemo unquam inviſibile illud regnum quo cuncta gubernantur, corporis oculis ſe vidiſſe gloriatus eſt: nec mortalis natura, ſapientiæ pulchritudinem

A ἕως γὰρ ἄθεον τὸ πολύθεον· εἷς βασιλεύς. καὶ ὁ τούτου λόγος καὶ νόμος βασιλικὸς, εἷς. οὐ ῥήμασι καὶ συλλαβαῖς ἐκφωνούμενος, οὐδ' ἐν γραφαῖς καὶ στήλαις, χρόνου μήκει δαπανώμενος. ζῶν δὲ καὶ ὑφεστὼς Θεὸς λόγος, τοῖς ὑπ' αὐτὸν καὶ μετ' αὐτὸν ἅπασι, τὴν τοῦ πατρὸς διαταττόμενος βασιλείαν. στρατιαὶ δὲ τοῦτον οὐράνιοι περιπολοῦσι, μυριάδες τε ἀγγέλων Θεοῦ λειτουργῶν, πλήθη τε στρατοπεδίας ὑπερκοσμίου, τῶν τε εἴσω οὐρανοῦ πνευμάτων ἀφανῶν, τῇ τοῦ παντὸς κόσμου τάξει διακονου-
B μένων· ὧν πάντων ὁ βασιλικὸς καθηγεῖται λόγος, οἷά τις μεγάλου βασιλέως ὕπαρχος· ἀρχιστράτηγον αὐτὸς καὶ ἀρχιερέα μέγαν, προφήτην τε τοῦ πατρὸς καὶ μεγάλης βουλῆς ἄγγελον, φωτός τε ἀπαύγασμα πατρικοῦ, μονογενῆ τε υἱὸν, καὶ τούτων ἕτερα μυρία θεσπίζουσιν ἀναφωνοῦσαι θεολόγων φωναί· ὃν δὴ ζῶντα λόγον καὶ νόμον καὶ σοφίαν, ἀγαθοῦ τε πλήρωμα παντὸς ὁ γεννήσας ὑποστησάμενος μέγιστον, ἀγαθὸν δῶμα τοῖς ὑπὸ τὴν βασιλείαν πᾶσιν ἐδωρήσατο ὁ δὲ διήκων τὰ πάντα, πάντῃ τε ἐπιπορευόμενος καὶ
C τὰς τε τοῦ πατρὸς χάριτας ἀφθόνως ἐξαπλῶν εἰς πάντας, μέχρι καὶ τῶν ἐπὶ γῆς λογικῶν ζώων, τῆς βασιλικῆς δυναστείας ἐξέτεινε μίμημα, θεϊκαῖς δυνάμεσι τὴν εἰκόνα τὴν αὐτοῦ πεποιημένην ἀνθρώπου ψυχὴν κατακοσμήσας· ἔνθεν αὐτῇ καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἡ κοινωνία, θεϊκῆς ἐξ ἀπορροίας περίεισι. μόνος μὲν γὰρ σοφὸς ὁ καὶ Θεὸς μόνος. ὁ δ' αὐτὸς τὴν οὐσίαν ἀγαθὸς μόνος. ἰσχυῖ δὲ δυνατὸς αὐτὸς μόνος· καὶ γεννήτωρ μὲν αὖ τῆς δικαιοσύνης. πατὴρ δὲ λόγου καὶ σοφίας, πηγή τε φωτὸς καὶ ζωῆς. ἀληθείας τε καὶ ἀρετῆς ταμίας. καὶ δὴ βασιλείας
D αὐτῆς, ἀρχῆς τε πάσης καὶ ἐξουσίας καθηγεμών. ἀλλὰ ταῦτα πόθεν ἀνθρώποις εἰδέναι; τίς δ' ἀκοῇ θνητῶν ταῦτα διηκονήσατο; πόθεν δὲ γλώττῃ σαρκὸς, τὰ σαρκῶν ἀλλότρια καὶ σωμάτων, ἀποφθέγγεσθαι; τίς τὸν ἀφανῆ βασιλέα διοπτεύσας, ταύτας ἐν αὐτῷ κατεῖδε δυνάμεις; αἰσθήσει μὲν γὰρ σωμάτων ἀδελφὰ στοιχεῖα τά τ' ἐκ τούτων συγκρίματα καταλαμβάνεται· ἀλλ' οὐδείς πω σωμάτων ὀφθαλμοῖς τὴν κατὰ πάντων ἀφανῆ βασιλείαν ὄψει παραλαβὼν, ἐσεμνύνατο. οὐδ' ἡ θνητὴ φύσις τὸ σοφίας κατενόησε κάλλος